



Comparison of Shiite and Sunni Commentators' Views about the Health Verses of the Holy Quran

ARTICLE INFO

Article Type

Analytical Review

Authors

Iesazadeh N.¹ PhD,
Azadeh F.² PhD,
Ghazi Mirsaed M.² PhD,
Khiabany R.*² MSc

How to cite this article

Iesazadeh N, Azadeh F, Ghazi Mirsaed M, Khiabany R. Comparison of Shiite and Sunni Commentators' Views about the Health Verses of the Holy Quran. Journal of Quran and Medicine. 2019;4(2):81-86.

¹Quran & Hadith Sciences Research Center, Tehran, Iran

²Medical Library & Information Department, Paramedical Sciences Faculty, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

*Correspondence

Address: Medical Library & Information Department, Paramedical Sciences Faculty, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
Postal Code: 1417744361.

Phone: -

Fax: -

khiabanyrafat@gmail.com

Article History

Received: April 07, 2019

Accepted: May 10, 2019

ePublished: June 20, 2019

ABSTRACT

Aims During recent decades, the development of interdisciplinary studies and research on topics in the field of science has been considered. The scholars' view of the verses of the Holy Quran, which is a modern scientific-professional interpretation, should be cautious. The purpose of this study was to evaluate the views of Shiite and Sunni commentators on determining the exact number of physical health verses in the Holy Qur'an and examining the various concepts of health in the Holy Quran.

Information & Methods This review study is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method that was carried out by library and citation study method. By examining the texts of the Holy Qur'anic interpretations, various themes and concepts of health underlying the Qur'an were extracted and compared in six selected Shiite and Sunni interpretations.

Findings Combined topics of health branches in this research were the topic of healing, embryology, senses, nutrition, breastfeeding, fasting and sexual health that the verses of the Holy Quran directly refer to them. The commentators' explanations in each of the themes of the verses of health were scientific and consistent with the purpose of the verses.

Conclusion Number of health verses in the Holy Quran according to Shiite and Sunni interpretations is 177 verses that in 42 health verses the explanations of Sunni commentators differ from Shiite commentators, but are not opposed.

Keywords Interpretation; Quran; Medicine; Verses; Health

CITATION LINKS

- [1] The pathology of scientific interpretation with a centralized interpretation of the ...
- [2] The origin of science production in the ...
- [3] Terminology of foundations and methods of ...
- [4] Methods of subjective interpretation of the Holy ...
- [5] Quranic verses and hadiths in health are the best basis for medical ...
- [6] Having sex during the menstruation from the perspective of Quran and ...
- [7] Extracting more than 1200 health-oriented verses from ...
- [8] Creation of the world in the Quran with a View to Al-Mizān commentary: a critique of the theory of ...
- [9] The relation of scientific achievements to the teachings of the Qur'an from the perspective of Allameh ...
- [10] A critical analysis of commentators' views concerning the concept of the Quranic verse "yakhruju min bayni's sulbi ...
- [11] The methods and criteria of hadith analysis and criticism in Fi Zilal ...
- [12] Medical interpretation of verse 222 of Al-Baqara Surah regarding the menstruation of ...
- [13] Tantawi and his ...
- [14] The contradiction of medical verses with medical ...
- [15] The range of interpretive ...
- [16] Study of the word "Shefa" in the Holy Quran based on Shi'a and Sunni ...
- [17] A new scientific interpretation of the Holy Qur'an concerning ...
- [18] Semantical comparison word's "Alagheh" in the Holy Quran and ...
- [19] Human identification from the viewpoint of Quran, the innocent ones' Hadiths and ...
- [20] Comparative study of the importance of breast milk from Quran and medical science ...
- [21] The elderly mental health in the Holy ...
- [22] Islamic lifestyle on ...
- [23] An investigation of the effect of pork consumption on human health from the perspective of Quran and ...
- [24] Some of the effects of alcoholic drinks from the perspective of the Quran and ...
- [25] Effects of eating frankincense, dates and quince during pregnancy and lactation on the mood, mental and behavioral health of children according to the Quran, Hadith and Medical ...
- [26] Holy Quran and hadith perspective on Fasting and immune ...
- [27] Explaining the sexual health of women in terms of the Qur'an and ...
- [28] Wonders and medical miracles in ...
- [29] Needs assessment of medical research center, Quran and hadith ...
- [30] The basics of health in ...
- [31] Requirements in scientific interpretation of the Quran ...
- [32] A criticism of some Orientalists' theory of the separation of the Quran and ...

مقایسه دیدگاه مفسران منتخب شیعه و اهل سنت درباره آیات سلامت قرآن کریم

نیکزاد عیسی‌زاده PhD

مرکز تحقیقات علوم قرآن و حدیث، تهران، ایران

فریدون آزاده PhD

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

سیدجواد قاضی‌میرسعید PhD

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

رفعت خیابانی* MSc

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

چکیده

اهداف: طی دهه‌های اخیر با گسترش مطالعات و پژوهش‌های میان‌رشته‌ای، موضوعات و مباحث علمی در تطابق با علم روز مورد توجه قرار گرفته است. نگاه متخصصان علوم به آیات قرآن کریم که نوعی تفسیر علمی-تخصصی مدرن است باید با احتیاط باشد. استفاده از تفاسیر معتبر قرآن کریم این هدف را تأمین می‌کند. هدف این پژوهش، بررسی آرای مفسران شیعه و اهل تسنن، تعیین تعداد دقیق آیات سلامت جسمی در قرآن کریم و بررسی مفاهیم مختلف سلامت در قرآن کریم بود.

اطلاعات و روش‌ها: این پژوهش مروری از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه پژوهش، توصیفی-تحلیلی است که با روش مطالعه کتابخانه‌ای و استنادی صورت گرفت. با بررسی متون تفاسیر قرآن کریم، انواع موضوعات و مفاهیم زیربنایی بهداشت و سلامت در قرآن کریم استخراج شد و در شش تفسیر منتخب شیعی و اهل تسنن مورد مقایسه قرار گرفت.

یافته‌ها: موضوعات جمع‌شده شاخه‌های سلامت، مبحث شفا، جنین‌شناسی، حواس، تغذیه، شیردهی، روزهداری و بهداشت جنسی بود که آیات قرآن کریم به‌طور مستقیم به آنها اشاره دارد. توضیحات مفسران در هر مبحث از آیات سلامت، علمی و منطبق بر هدف آیات بود.

نتیجه‌گیری: تعداد آیات سلامت در قرآن کریم منطبق بر تفاسیر شیعه و اهل سنت ۱۷۷ آیه است که در ۴۲ آیه از آیات سلامت، توضیحات مفسران اهل سنت با مفسران شیعی متفاوت است، اما مخالف نیست.

کلیدواژه‌ها: تفسیر، قرآن، طب، آیات، سلامت

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۲/۲۰

*نویسنده مسئول: khiabanyrafat@gmail.com

مقدمه

تشویق قرآن و روایات به فراگیری علوم سبب شده است علوم تجربی از جمله دانش پزشکی در کشورهای اسلامی رشد فزاینده‌ای داشته باشد^[1]. توصیه‌های پزشکی قرآن کریم در برخی آیات به‌صورت گذرا و در برخی دیگر به‌صورت مفصل است^[2]. براساس آمارهایی که از تفاسیر موجود و نیز اطلاعات کتاب‌شناسی به دست آمده، تاکنون بیش از سه‌هزار تفسیر بر قرآن کریم به سبک‌ها و روش‌های مختلف نوشته شده است^[3]. تحمیل آرای علمی به قرآن از مصادیق تفسیر

به رای است که احادیث فراوان، ما را از آن بازداشته است. بنابراین در فهم آیات قرآن باید از تفاسیر معتبر استفاده کنیم^[4].

بررسی و تحلیل محتوای آرای مفسران شیعه و اهل تسنن از آیات سلامت قرآن کریم، تعداد دقیق آیات سلامت قرآن کریم و مفاهیم مختلف سلامت در قرآن را مشخص می‌کند. این تحلیل محتوی از آرای مفسران معتبر، پژوهشی پایه‌ای و ضروری برای شناخت مفاهیم حقیقی سلامت قرآن کریم است و از طرفی می‌تواند منبع قابل اعتماد و مستندی برای پژوهشگران علوم دینی و همچنین برای تدوین کتاب معارف اسلامی برای گروه‌های علوم پزشکی باشد^[5]. این موضوع در جذب مردمان عصر پیشرفت علم و فناوری و نیز اثبات عظمت و جاودانگی قرآن کریم بسیار موثر است^[6].

هدف این پژوهش، بررسی آرای مفسران شیعه و اهل تسنن، تعیین تعداد دقیق آیات سلامت جسمی در قرآن کریم و بررسی مفاهیم مختلف سلامت در قرآن کریم بود.

اطلاعات و روش‌ها

این پژوهش مروری از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش انجام پژوهش، توصیفی از نوع مطالعه کتابخانه‌ای است که با مطالعه تفاسیر و منابع مرجع حوزه قرآن پژوهی و همچنین مطالعه تحقیقات میان‌رشته‌ای حوزه قرآن و طب انجام شد.

تحلیل محتوی برای بررسی و استخراج آیات مرتبط با سلامت و طبقه‌بندی موضوعی و مصداقی آنها به کار برده شد. با بررسی متون تفاسیر قرآن کریم، انواع موضوعات و مفاهیم زیربنایی بهداشت و سلامت در قرآن کریم استخراج شد. در گردآوری داده‌ها و تهیه چک‌لیست سه نوع از منابع شامل منابع مرجع قرآن پژوهی (۸۵ منبع مرجع چاپی و آن‌لاین)، تفاسیر (۳۰ تفسیر اهل سنت و ۱۸ تفسیر معتبر شیعه) و تحقیقات میان‌رشته‌ای حوزه قرآن و طب (۵۲۸ مقاله در ۱۱ مجله تخصصی و پایان‌نامه‌ها) مورد استفاده قرار گرفت.

آیات سلامت در قرآن کریم بیش از ۱۲۰۰ آیه ذکر شده است که حدود ۳۰۰ آیه آن به اتفاق نظر پژوهشگران مرتبط با سلامت جسمی است^[7]. این آیات در تفاسیر معیار مورد بررسی قرار گرفت تا تنها تعداد آیتانی که هدف آنها بحث سلامت در تفاسیر است به‌عنوان آیات سلامت معرفی شود. بنابراین اگر از شش تفسیر تنها یک تفسیر هم توضیحات و مطالبی مستقیم در بحث سلامت جسمی ذیل آیه آورده بود، آن آیه در شمار آیات سلامت قرار می‌گرفت. سه تفسیر شیعی المیزان، مجمع‌البیان و نمونه و سه تفسیر معتبر اهل سنت الجواهر طنطاوی، فی ظلال قرآن سیدقطب و تفسیر کشف زمخشری تفاسیر منتخب بودند.

در شش تفسیر منتخب ویژگی‌های برجسته‌ای دیده می‌شود که در معرفی آیات سلامت نقش بسزایی دارد. تفسیر المیزان که یک تفسیر قرآن به قرآن است در همه آیات حتی آیات سلامت به آیات هم‌موضوع ارجاع می‌دهد. علامه طباطبایی معتقد است میان علم

در بررسی مقایسه‌ای آرای مفسران شیعه و اهل سنت تفاوت‌های مختصری هم دیده می‌شود. در مبحث شفا، آیه ۵۷ سوره یونس توضیحات سلامت کمتری را در تفاسیر اهل سنت در بر داشت. در تمامی آیات منتسب به شفا (۵ آیه) در مفهوم سلامت همه تفاسیر به شفای روحی و جسمی اشاره داشته‌اند. تفاوت در توضیح این مفهوم در تفاسیر متفاوت است [16].

در موضوع جنین‌شناسی، ۱۳ آیه که موضوعات خلقت انسان از خاک، آب، گل، منظور از صلب و ترائب و زمان دمیدن روح در جنین هستند، توضیحات مفسران اهل سنت گاهی متفاوت و احتمالی بیان شده است [17]. تفاسیر اهل سنت نظرات متفاوت یا توضیحات مختصرتری در بر دارند. نظرات متفاوت به‌عنوان نظرات احتمالی ذکر شده‌اند و مفسر بیشتر به هدف سوره و آیه اشاره دارد [18].

در موضوع حواس، ۱۰ آیه از ۱۲ آیه، تفاسیر اهل سنت اصلاً توضیحات پزشکی و سلامت را ذکر نکرده‌اند و تفاسیر شیعه نیز اشاره‌های مربوط به سلامت را در مباحث دینی جمع‌بندی کرده‌اند. در هر آیه و هر سوره کاربرد حواس مناسب با آن سوره و آن آیه تفسیر شده است. در مطالعه قرآن کریم نباید تنها به پوسته و ظاهر آیات و واژگان این کتاب مقدس اکتفا کنیم [19].

در بحث تغذیه، ۷ آیه که ذکر خواص میوه‌ها در تفاسیر شیعه بوده است. تفاسیر اهل سنت توضیحات پزشکی ندارند. آیات منتسب به شیردهی در تفسیر اختلاف چندانی ندارند و توضیحات سلامت در تفاسیر مجمع‌البیان، نمونه و طنطاوی بسیار علمی و دقیق است و تحلیل جسمی مادر زمان حمل و شیردهی را کاملاً توضیح می‌دهد [20].

۳ آیه توضیحاتی درباره رخداد‌های سلامت انسان در سالخوردگی دارند. این سه آیه، آیات ۳ سوره مریم، ۶۸ سوره یس و ۵۹ سوره روم هستند. در آیه ۳ سوره مریم سه تفسیر المیزان، نمونه و فی ظلال بیشتر به بخش ادبی صحبت حضرت زکریا با خداوند پرداخته‌اند. در سه تفسیر مجمع‌البیان، کشاف و طنطاوی بحث سلامت آیه بیشتر توصیف شده است. در سایر آیات بیماری‌های آلزایمر، سپیدشدن موها، تحلیل مغز استخوان، نازایی، ضعف و مستعدشدن به انواع بیماری‌ها ذیل این آیات آمده است. هدف قرآن کریم در این آیات اشاره به ناتوانی انسان در آغاز و پایان زندگی است [21].

۵۹ آیه از آیات قرآن کریم به‌طور مستقیم به بحث تغذیه پرداخته‌اند. امروزه در علم غذاشناسی ثابت شده که غذاها از طریق تاثیر در غده‌ها و ایجاد هورمون‌ها در روحيات و اخلاق انسان اثر می‌گذارند [22]. مباحث تغذیه در یک دسته‌بندی کلی با موضوعات زیر در قرآن کریم مطرح است: بهداشت تغذیه، اهمیت و جایگاه تغذیه، مواد غذایی چربی، غذاهای پاک و پاکیزه (طبیات)، گوشت، من و سلوی، شیر چهارپایان، شیر مادر، آب، عسل، میوه‌ها (انجیر، زیتون، انگور، موز، انار، کدو، خرما) تقدم میوه بر سایر غذاها، غذاهای غیربهداشتی و ناپاک (خبثات)، گوشت‌های حرام (گوشت مردار، گوشت خوک، خون) آثار شرب مسکرات، اسراف و پرخوری.

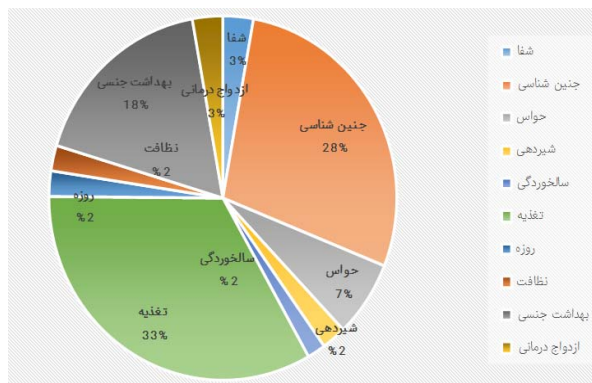
و دین رابطه سازگاری وجود دارد [8]. نشانه‌های علم در قرآن کریم نیز در جهت هدایت بشر و به تفکر واداشتن اهل خرد است [9].

تفسیر مجمع‌البیان که یک تفسیر تاریخی است خود به استناد و تحلیل سایر مفسران شیعه و اهل سنت می‌پردازد و یک مقایسه تطبیقی- تحلیلی به پژوهشگر ارائه می‌دهد [10]. تفسیر فی ظلال القرآن هم به خود آیات و هم به کتب مرتبط ارجاع می‌دهد [11]. تفسیر کشاف مختصرترین تفاسیر است و در تفسیر و توضیح آیات قرآن کریم به اصل و هدف آیه اشاره دارد.

بین همه تفاسیر، منتخب تفسیر نمونه و تفسیر طنطاوی به جوانب علمی قرآن کریم، مفصل و در همه موضوعات می‌پردازند. می‌توان گفت این دو تفسیر دارای تفسیر طبی هستند. تفسیر طبی یکی از شاخه‌های تفسیر علمی است که در آن مفسر با استفاده از دستاوردهای اطمینان‌آور علم طب به فهم و تبیین بهتر آیات که اشاره‌ای به موضوعات حوزه‌های طب چون تغذیه، پیشگیری و درمان دارد مبادرت می‌ورزد [12]. با وجود تاکید طنطاوی بر علم در حدی که تفسیر او در واقع یک دایره‌المعارف ۲۶ جلدی از علوم است، خود وی اظهار می‌کند تمام آیات علمی قرآن برای به تفکر واداشتن و هدایت بشر نازل شده‌اند [13].

یافته‌ها

مجموع آیات سلامت جسمی طبق آرای مفسران قرآن کریم ۱۷۷ آیه است. بیشترین موضوع سلامت بحث تغذیه با ۵۹ آیه و ۳۳٪ موضوعات سلامت است. با تفاوت کمی بعد از آن موضوع جنین‌شناسی و خلقت (۵۰ آیه و ۲۸٪ آیات سلامت) در بحث سلامت بیشترین موضوع مطرح شده است (شکل ۱). بحث سلامت در قرآن بحث تربیت جسمانی است [14]. تفاوت تفاسیر در توضیح آیه و اشاره به علوم از لحاظ علم تفسیر، گستره متفاوتی دارد [15].



شکل ۱) نمودار موضوعی آیات قرآن کریم طبق آرای مفسران

تعداد موضوعات سلامت در ۹ شاخه کلی دسته‌بندی شده است. موضوعات شامل شفا (۵ آیه)، جنین‌شناسی (۵۰ آیه)، تغذیه (۵۹ آیه)، سالمندی (۳ آیه)، حواس (۱۲ آیه)، روزه (۴ آیه)، بهداشت جنسی (لواط با ۱۴ آیه، منع زنا با ۵ آیه، منع مقاربت زمان حیض، ظهار)، نظافت (۴ آیه) و در اشاره کوتاهی زوج‌درمانی (۵ آیه) است.

بحث

در تحلیل آرای مفسران تعداد آیات سلامت قرآن کریم ۱۷۷ آیه است و تفاوت در این آمار با پژوهش‌های مشابه به دلیل منحصرشدن این پژوهش به آیات سلامت جسمی است و حذف برخی موضوعات که غیرمستقیم با بحث سلامت جسم مرتبط هستند و بیشتر جنبه سلامت معنوی و روحی دارند تعداد آیات سلامت را کمتر کرده است. پژوهش علایی و رضایی با عنوان "شگفتی‌ها و اعجازهای پزشکی در قرآن" تعداد آیات سلامت جسمی را حدود ۳۰۰ آیه و به صورت موضوعی معرفی می‌کند [28]. پژوهش مصری و آقاپور با عنوان "نیازسنجی مرکز تحقیقات طب، قرآن و حدیث و اولویتهای پژوهشی آن" تعداد آیات سلامت را ۴۳۹ آیه سوره به سوره استخراج و معرفی می‌نماید [29].

تفاسیر شیعه و اهل سنت در آیات سلامت به میزان زیادی به هم استناد کرده‌اند. توضیحات تفاسیر بنا به روش تفسیر و گرایش تفسیری متفاوت است، اما مخالف و در تضاد با هم نیست. در مواردی اختلاف دیدگاه‌ها با استناد به بحث گذاشته شده است و محتمل‌ترین منظور برای تفسیر آیه انتخاب و شرح داده شده است. در پژوهش‌هایی که تفاسیر را معیار شناخت آیات سلامت قرار داده‌اند به نتایج مشترکی می‌رسیم.

با وجود تفاوت در تعداد موضوعات سلامت و تعداد آیات سلامت در پژوهش‌های مشابه، نتیجه نهایی این پژوهش مشابهت زیادی با نتایج پژوهش علایی و رضایی با عنوان مبانی بهداشت و سلامت در قرآن کریم [30] دارد.

اگر آیه‌ای از قرآن اشاره‌ای گذرا به مساله درمان و پزشکی دارد نمی‌توان از آن نتیجه گرفت که قرآن کتاب پزشکی است. وجود مطالب پزشکی در قرآن برای نشان دادن عظمت و قدرت خدا و اعجاز قرآن است. تمام علوم از جمله مسایل پزشکی در قرآن مطرح نشده است و نمی‌توان همه جزئیات علوم پزشکی را از قرآن استخراج کرد [31].

همه مفسران معتقدند ذکر نشانه‌های علمی در قرآن کریم به منظور تفکر و شناخت برای هدایت بشر است و قرآن برای بیان جزئیات مقوله سلامت و پزشکی مردم نازل نشده است و امکان عقلی آن نیز وجود ندارد، ولی کلیات و مبانی و اصول آنها را بیان کرده است [30]. قرآن در قالب طرح مباحثی که انسان را در مسیر هدایت قرار می‌دهد به بعضی از مسایل علمی اشاره می‌کند و پیشرفت علم پزشکی زمینه شناخت بهتر قرآن کریم را فراهم آورده است [32].

نتیجه‌گیری

در مجموع ۱۷۷ آیه سلامت، تقریباً ۱۳۵ آیه مفسران نظرات نزدیکی دارند و در ۴۲ آیه نظرات مفسران اهل سنت متفاوت با مفسران شیعه بوده است. این ۴۲ آیه نیز دارای آرای متفاوت (عدم توضیح مفصل سلامت یا مغایر با تفاسیر شیعه) هستند. بنابراین در مجموع آرای مفسران شیعه و اهل سنت در تفسیر آیات سلامت جسمی تقریباً به هم نزدیک است. اختلاف آرای مفسران در هدف

در بحث گوشت حلال و حرام اختلاف بزرگی در تفاسیر شیعه و اهل سنت دیده نمی‌شود. برای همین است که در ذبح اسلامی اختلافی بین تشیع و تسنن نیست. اما در بهره‌گیری از صید دریایی استفاده از ماهیان مرده بین تفاسیر شیعه و اهل تسنن اختلاف نظر وجود دارد [23].

تفاسیر شیعی شرایطی برای تناول ماهی و صید دریایی قائل‌اند. این بحث و بحث شکار از صید بیابانی مسایل فقهی هستند که ذیل تفاسیر ارجاع داده شده می‌توان آنها را دنبال کرد؛ اما در بحث سلامت و تغذیه دو تفسیر نمونه و طنطاوی علاوه بر اشاره به مباحث سلامت و تغذیه در بخش استفاده از گوشت حلال و منع گوشت حرام و منع شراپخواری آمارها و مباحث تخصصی پزشکی ویژه‌ای ذیل آیات اشاره کرده‌اند [24]. در مورد من و سلوی نیز بحث‌های متعددی در تفاسیر شیعه و اهل سنت و ارزش غذایی آنها شده است که تفاوت‌هایی در منظور از من و سلوی دیده می‌شود. در بحث سبزیجات و میوه‌ها تفسیر کشف توضیحاتی مرتبط با سلامت ندارد. تفسیر فی ظلال و المیزان خواص میوه‌ها و سبزیجات را مختصر بیان کرده و در برخی آیات ارجاع داده‌اند. تفسیر طنطاوی و مجمع‌البیان توضیحات سلامت کاملی دارند. اما این توضیحات در حد تفسیر نمونه نیست. در بحث شیر و استفاده از عسل همه تفاسیر توضیحات مفیدی در بر دارند. هدف قرآن کریم در خوردنی‌های حلال و حرام، علاوه بر بحث سلامت روح و جسم یک هدف عبادی است. حرام موجب هلاکت و حلال باعث نیرومندی بر انجام عبادت است و در صورتی غذای انسان حلال خواهد بود که جزء محرّمات ذاتی نباشد و حق غیر بر آن تعلق نگرفته باشد [25].

۹ آیه از آیات قرآن کریم به روزه و روزه‌داری توجه کرده‌اند. ۴ آیه از آیات روزه‌داری بر سلامت جسمی انسان تاکید دارند و حتی منع روزه برای بیمار و مسافر، شرایط جسمی و طهارت روزه‌دار را توضیح می‌دهند. مفسران با توضیح احکام روزه به ابعاد سلامت جسمی و آثار معنوی آن در همه تفاسیر اشاره دارند [26].

در مورد بهداشت جنسی (منع لواط، زنا، مقاربت در زمان حیض) تفاسیر علاوه بر پرداختن به احکام این موضوع، توضیحاتی جوانب سلامت را ذیل این آیات آورده‌اند. همه تفاسیر، این رفتارهای جنسی را دارای آثار روانی و اجتماعی منفی می‌دانند. تفسیر المیزان، نمونه، مجمع‌البیان و طنطاوی مختصراً به آسیب‌های جسمی و بیماری‌های مرتبط با آن نیز پرداخته‌اند.

مباحث نظافت (غسل و وضو) نیز علاوه بر احکام انواع پاک‌کننده‌ها توضیحات سلامت را در بر دارد [27].

کوتاه‌ترین توضیحات سلامت در بحث زوج‌درمانی است که در واقع تأثیرات ازدواج کردن یا ازدواج نکردن و آسیب‌ها و مزایای مربوط به آن ذیل توضیحات تفسیر نمونه آمده است.

در بحث شیردهی (یک آیه)، سالخوردگی (۲ آیه)، روزه (یک آیه)، نظافت (۳ آیه) و بهداشت جنسی (۴ آیه) تفاسیر اهل سنت به جز تفسیر طنطاوی تقریباً توضیحاتی درباره سلامت ندارند و در حد اشاره خود قرآن به این مباحث اشاره کرده‌اند.

Quran. Stud Understand Hadith. 2015;1(2):99-125. [Persian]

12- Izadi M. Medical interpretation of verse 222 of Al-Baqara Surah regarding the menstruation of women. Quran Med. 2018;3(1):31-40. [Persian]

13- Tahami F. Tantai and his commentary. Mirror Res. 2000;11(63):43-58. [Persian]

14- Alaei H, Rezaei, H. The contradiction of medical verses with medical knowledge. J Quran Sci. 2009;3(4):65-94. [Persian]

15- Ghorbanzadeh M, Rostami MH. The range of interpretive tendencies. Quranic Teach. 2012;1(15):155-72. [Persian]

16- Izanloo O. Study of the word "Shefa" in the Holy Quran based on Shi'a and Sunni interpretations. Specialized Interdiscip Res Holy Quran. 2016;7(1):81-94. [Persian]

17- Ebrahimi M, Fazel AR. A new scientific interpretation of the Holy Qur'an concerning embryology. J Relig Thought. 2012;12(42):75-96. [Persian]

18- Sajjadi SA, Ashnavar M. Semantical comparison word's "Alagheh" in the Holy Quran and medicine. Ling Res Holy Quran. 2013;1(2):95-110. [Persian]

19- Gohari M, Basiri HR, Akrami SM. Human identification from the viewpoint of Quran, the innocent ones' Hadiths and Genetics. J Med Jurisprudence. 2016;8(26-27):175-94. [Persian]

20- Heydari MS, Yadollahpour MH, Hosseini Z, Basirat Z. Comparative study of the importance of breast milk from Quran and medical science approach. Islam Health J. 2014;1(3):69-77. [Persian]

21- Bahrami F, Ramezani Farani A. The elderly mental health in the Holy Quran. Salmand Iran J Ageing. 2009;4(11):70-83. [Persian]

22- Mahmoudi SA, Seraji M, Jafaripour H, Tavan B, Shamsi M. Islamic lifestyle on nutrition. Islam Health J. 2015;2(2):61-72. [Persian]

23- Ghosian Moghaddam M, Maleki M. An investigation of the effect of pork consumption on human health from the perspective of Quran and medicine. J Arak Uni Med Sci. 2011;13(5):107-16. [Persian]

24- Miraghasi F. Some of the effects of alcoholic drinks from the perspective of the Quran and Sunnah. Quranic Stud Q. 2010;1(4):191-210. [Persian]

25- Namazi Zadehan S, Ghayour-Mobarhan M, Hasheminejad SO, Dayani MS. Effects of eating frankincense, dates and quince during pregnancy and lactation on the mood, mental and behavioral health of children according to the Quran, Hadith and Medical Sciences. Iran J Obstet Gynecol Infertil. 2018;20(11):93-105. [Persian]

26- Golpour M, Mostafazadeh A, Khorasani H. Holy Quran and hadith perspective on Fasting and immune system. Islam Health J. 2014;1(3):61-8. [Persian]

27- Azimi H. Explaining the sexual health of women in terms of the Qur'an and traditions [Dissertation]. Tehran: Shahed University of Medical Sciences; 2015. [Persian]

28- Alaei H, Rezaei H. Wonders and medical miracles in Quran. J Quran Sci. 2011;5(8):173-202. [Persian]

29- Mesri M, Aghapour E. Needs assessment of medical research center, Quran and hadith and its research priorities. Tehran: Baqiyatallah University; 2012. p. 33-81. [Persian]

30- Alaei H, Rezaei H. The basics of health in Quran. Specialized J Quran Sci. 2013;12(12):125-43. [Persian]

31- Rajabnejad MR. Requirements in scientific interpretation of the Quran in medicine. Quran Med. 2012;1(3):41-4.

تفسیری هر سوره بوده است نه صرفاً تفسیر یک آیه خاص و این تفاوت دیدگاه تا اندازه‌ای قابل قبول است.

در بررسی موضوعی آیات سلامت قرآن کریم با جست‌وجوی ساده در یک موتور جست‌وجو موضوعات زیادی معرفی می‌شود. اما فقط تعداد موضوعات نام‌برده در آرای مفسران توضیحات سلامت را در بر دارند.

تشکر و قدردانی: با تشکر و سپاس از دکتر اسلام آقاپور، دکتر رضا خانی‌پور و زنده‌یاد دکتر محمدمهدی اصفهانی

تأییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.

سهم نویسندگان: نیکزاد عیسی‌زاده (نویسنده اول)، پژوهشگر اصلی/نگارنده بحث (۳۰٪)؛ فریدون آزاده (نویسنده دوم)، نگارنده مقدمه/روش‌شناس (۲۰٪)؛ محمدجواد قاضی میرسعید (نویسنده سوم)، روش‌شناس/تحلیلگر (۱۵٪)؛ رفعت خیابانی (نویسنده چهارم)، پژوهشگر اصلی/تحلیلگر آماری/نگارنده بحث (۳۵٪)

منابع مالی: موردی از سوی نویسندگان بیان نشده است.

منابع

1- Nobari AR, Rezaei Esfahani MA. The pathology of scientific interpretation with a centralized interpretation of the Quran. Interpret Stud. 2011;2(۸):65-84. [Persian]

2-Ehtesham H. The origin of science production in the Quran. J Religion Politics. 2009;(19-20):45-59. [Persian]

3- Shaker MK. Terminology of foundations and methods of interpretation. Articles Rev. 2003;72:139-51. [Persian]

4- Rezaei Esfahani MA. Methods of subjective interpretation of the Holy Quran. J Res Quran and Hadith. 2009;(6):29-48. [Persian]

5- Agharafiei AA. Quranic verses and hadiths in health are the best basis for medical science [Internet]. Tehran: quran.porsemani; 2013 [cited 2013 Dec 21]. Available from: <http://quran.porsemani.ir/> [Persian]

6- Hosseini Z, Esmaeilzadeh S. Having sex during the menstruation from the perspective of Quran and medicine. J Adv Med Biomed Res. 2014;22(90):23-32. [Persian]

7- Vashian A. Extracting more than 1200 health-oriented verses from the Quran [Internet]. Tehran: International Quran News Agency; 2013 [cited 2014 Nov 20]. Available from: <https://iqna.ir/fa/news/1375590/> [Persian]

8- Heydari Chenari Y, Mahdavi Azad Bani R. Creation of the world in the Quran with a View to Al-Mizān commentary: a critique of the theory of evolution. Quranic Knowledge Res. 2012;3(9):121-58. [Persian]

9- Rostami Harani A, Mahdavi Yeganeh M. The relation of scientific achievements to the teachings of the Qur'an from the perspective of Allameh Tabatabai. Quran Sci. 2014;8(14):11-38. [Persian]

10- Boroumand MH. A critical analysis of commentators' views concerning the concept of the Quranic verse "yakhruju min bayni's sulbi wa't tara'ib". Iran J Quranic Sci Trad. 2010;42(1):43-55. [Persian]

11- Molavi M, Memari D, Mehri Sabet M. The methods and criteria of hadith analysis and criticism in Fi Zilal Al-

and the science. *Quran Stud Orientalists*. 2013;8(15):49-68. [Persian]

32- Eskandarlou MJ, Farahi Bakhshayesh AA. A criticism of some Orientalists' theory of the separation of the Quran